

И ДАНИЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРОТИАЛЬНОГОЛЬНОГО Т-ВА ВІДРОДЖЕННЯ

I 545.644.

ІВАН ГЕРАСИМОВИЧ

**ГЕТЬ З АЛЬКОГОЛЕМ
=====
І КОРШМАМИ!**

Протиаькогольний реферат.

2.000
26/2 30

(Відбитка з книжки п. з. „Як боритися є аькогольем і коршмами?“).

ЛЬВІВ, 1930

=====
=====
Накладом Українського Протиаькогольного Товариства
„Відродження„ у Львові, вул. Гродзіцьких, ч. 4

З друкарні Щасного Беднарського
в аренді „Кооперативи Гра-
фічного Промислу“
у Львові,
Ринок
9.

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001008723435

Ой ти коршмо, ти гидине*),
Моя праця в тобі гине.
Золотом я-б тебе побив,
Скільки я в тобі праці пропив.
(Народня пісня)

Отсі слова народньої пісні представляють образно, скільки гроша, маєтку, скільки праці марнує той, хто вживає алкоголю.

Це не видумка — а сумна, дуже сумна правда.

Здається ніякий нарід Європи не мав стільки страт і нещастя ізза уживання алкоголю, як український.

Не десять, не сто — але тисячі і сотки тисяч господарів, газдинь, ремісників, робітників, міщан ба й інтелігенції — попавши в сіті страшного ворога: алкоголю — потратили свої хати, свої поля, ліси, полонини, свої маєтки. Всього то перейшло в руки тих галапасів, що не оруть ані не сіють, а живуть і багатіють дурнотою, шкідливим налогом та роздорами нашого народу.

А скільки то нещастя і випадків, скільки бійок і каліцтва, скільки підпалів, грабіжництва і інших злочинів мали початок і причину в алкоголі, скільки то людей в наслідок того повисло на шибениці або зогнило та й ще до нині гниє по криміналах — того й на воловій шкірі не списавби.

*) Слово „гидине“ походить від „гидь“, „гидота“ себ-то погань, неохайність, плюгавство.

Тяжко працює — гарує ремісник, робітник, зарібник, тягне цілий тиждень як той чорний віл, а прийде виплата — то він просто до коршми або до шинку тай всьо пропе — прогайнує. А в дома — нещасна жінка з голодними діточками надармо виглядає свого кормителя... Прийде запитий, заводить в хаті авантуру, збиткується над жінкою, розганяє дітей... Одним словом — алкоголь руйнує родинне щастя, цю основу народньої сили.

Та цього мало. Великі шкоди наносить алкоголь ще тим, що стає причиною численних недуг (переважно заразливих), стає причиною божевілля (варяцтва) а нерідко причиною наглої і несподіваної смерти.

Ще більше нещастя, як алкоголь возьме у свої сіти жінку. — Чому? — Бо жінка алкоголичка приводить на світ придурковаті діти, а дуже часто діти родичів — алкоголіків (пияків) є ідіоти, кретини, мають воду в голові і т. п. Такі діти — то не потіха, але нещасте для своїх родичів і тягар для громади, для суспільности і держави. Краще, аби такі діти не родилися.

Та на цьому не кінець. Родичі (батьки) і взагалі всі, що люблять пити алкоголь, частують ним ним нераз дітей і молодіж. Через те затемнюється пам'ять і розум дітей і молоді. В школі вони не можуть поступати в науці, вони хирліють душевно і тілесно і з часом дістають з одного боку злочинні а з другого боку рабські навички та виростають на шкідників своїй родині і своєму народові.

Те, що пособляє поодиноким людям і є щастям для них і їхніх родин, — те саме приносить багатство, здоровля і щастя для цілих народів. Що шкодить поодиноким людям і їхнім родинам, що руйнує їх, — те саме руйнує і цілі народи.

Історія показала правдивість тих слів. Як довго Римляне були тверезі, — так довго були працьовиті, сильні і панували на цілим старинним світом. Але, як зачали пити, як в парі з тим зачалася розпушта в Римі і в цілій римській державі — то Римляне стратили силу, їх поборолі чужі дикі народи і зруйнували наймогутнішу під ту пору римську державу.

І в недавних вже часах, ба й за нашої памяти європейські імперіялісти, йдучи на завоювання диких і півдиких народів Азії, Африки і Америки, брали зі собою не тільки зброю і амуніцію, але й цілі вагони чи кораблі алькоголю. О скільки алькоголем удалося розпити а тимсамим морально розложити противника і зломити його волю — тим менше оружя і амуніції, тим менше жертв треба було для його поневолення. Тої самої тактики: деморалізації за поміччю алькоголю — уживано і в останній великій світовій війні.

Та не тільки поневолювано різні народи при допомозі алькоголю. Алькоголь був найуспішнішим середником, яким зовсім винищувано і винищується цілі народи. І так Європейці винищили індіанські племена північної Америки, розпиваючи їх «огненною водою» себ-то горілкою. Тільки дрібні останки лишилися з колишніх численних червоноскірих гордих господарів американської землі. Таксамо майже до останку витроєно алькоголем ново-зеландське племя Маорі, а тепер винищують Муринів в Африці.

Магатма Ганді, піднимаючи на наших очах могутню боротьбу за визволення Індій з під англійського панування, накликає одночасно до безпощадної боротьби з алькоголем, бо вважає алькоголь найбільшою перепоною до досягнення свободи і цілковитої незалежності.

І українському народові грозив алкоголь цілковитою руйною і заглодою. Не з власної охоти розпився був наш народ. За часів панщини дідичі «гонили» горілку і силували своїх підданих пити. Зразу народ не хотів уживати того трійла, але з часом привик. І опісля — як упали пута панщиняні, як настала довго ожидана воля, — народ не мав вже в собі стільки моральної сили, щоби розірвати сіти другого ще страшнішого ворога — алкоголю. Народ чимраз більше потапав в пиянстві, тратив свою батьківщину-дідизну, тратив маєтки, тратив свою працю на пиятику а сам ставав плюгавим, нікчемним наймитом на власному ґрунті, який переходив в чужі руки. І хто знає до чого було-б це довело, якби в сімдесятих роках минулого століття за ініціативою митрополита Йосифа Сембратовича не розпочали були люде доброї волі (духовенство, свідка інтелігенція, передові селяне, міщане і робітники) безпощадну боротьбу проти алкоголю і живу пропаганду за тверезістю. На вічах, на місіях, на церковних проповідях, на зборах товариств, на різних сходинах і в приватних сусідських розмовах, — одним словом: всюди і при всякій нагоді вказувано на шкідливі і погубні наслідки алкоголю і ширено тверезість.

І завдяки тій загальній, всіх і вся обіймаючій акції зарікався наш народ пити — спіритус, окувитку, горілку, вино, пиво, коньяк, рум, гарак, лікери, розоліси, сливовицю, різні наливки й інші алкоголеві напої. А в наслідок щастя, фізична і моральна сила. Росли товариства, кооперативи і всякі інші хосенні організації, одним словом, — народ ступив на певний шлях до кращої долі і гаразду.

Та прийшла світова війна і зруйнувала всьо, перевернула всьо горі корінем. Наша земля стала

світовим побоевищем. Тисячі і сотки тисяч різних воюючих народів перевалювалося через нашу нещасну батьківщину сюди і туди, сіючи знищення і деморалізацію.

І знов зачав наш народ в алькоголю шукати розради, в алькоголю топити своє горе, не розуміючи, що таким чином сам себе нищить, сам себе руйнує.

Розгортіть першу ліпшу газету без огляду на її партійну чи ідеологічну закраску і всюди найдете однозгідне нарікання: наше село пє, деморалізується і якщо піде так дальше, то нашому народові грозить велика небезпека.

«Якщо порівнати часи з перед 60—80 літ з нинішними часами, то нинішні далеко гірші від тих, які переживали наші діди і батьки — пише один знаток сільських відносин. — Нинішнє наше село майже неподібне до передвоєнного села, так воно заросло буряном та всяким хабузем деморалізації. *Найгіршою язвою нашого села --- пиянство, яке немов рак точить наше село і грозить йому цілковитим розвалом*».

На превеликий жаль — це сумна, але щира правда. І не йде воно до ліпшого, але з року на рік до гіршого. Це найкраще показують урядові цифри спіритусового монополю польської держави. Ось урядові дані за останніх 6 літ:

Бюджет Польщі

на 1925 р.	виказував	266,911.000	зол.	спіритусового	приходу
" 1926 р.	"	355.842.000	"	"	"
" 1927/8 р.	"	481,396.230	"	"	"
" 1928/9	"	638,284.100	"	"	"
" 1929/30	"	671,485.770	"	"	"
" 1930/31	"	723,776.970	"	"	"

Отже на підставі офіційних урядових даних за останні 6 літ бачимо, що уживання алькоголю в Польщі росте в застрашуючий спосіб: з 266 мільйонів зол. в 1925 р. зріс загальний державний прихід зі спиритусу: оковитки і горілок до 723 мільйонів в 1930/31 р. себ-то на 270 процент!!

Стільки доходу має державний скарб. Одначе в друге стільки (як не більше) мають горальники, рафінерії, фабрики різних штучних горілок, шинкарі, реставратори і т. п. Отже населення Польщі пропиває тепер що найменше 1 мільярд 500 мільйонів золот. — З того пропивають Українці поперх 400 мільйонів зол. річно! Ця цифра ще не повна. Тут невчислені мільйони, що їх видає населення на пиво, вино і інші алькогольні напитки.

Якщо всі ті сотки мільйонів, які наш народ під Польщею видає на алькогольну отрую, ужити б на позиточні і продуктивні справи: на «Рідну Школу», на кооперативи, на поліпшення господарства, на будову фабрик, на освітні, культурні, гуманітарні і т. п. цілі, — то за короткий час наш народ став би багатим, освіченим і щасливим. А так населення рік-річно дегенерується (зводиться: родяться тілесні і душевні каліки, ідіоти, кретини, множаться умово хорі), населення убожіє, росте деморалізація, руйнується родинне щастя, ширяться різні недуги, множаться злочини, наповняються тюрми, шпиталі і доми божевільних, росте число безробітних і населення в наслідок уживання алькоголю хилиться до упадку.

Найвищий час розпочати ратункову акцію, найвищий час уздоровити відносини, найвищий час повісти безпощадну боротьбу нашому лютому ворогові — алькоголеві та коршмам і шинкам, тим огнищам деморалізації і розтратности!

Ідім слідами Америки! Нині Америка щаслива, бо від 16. серпня 1920 року є в Америці прогібіція се є закон, який заборонює виріб, продажу і ввіз алкоголю до Америки.

Та ввести прогібіцію в Америці не було так легко, якщо зважити, що в 1915 р. на самий алкоголь видало населення Сполучених Держав Америки 2.411,858.678 долярів, а в тому самому часі доходи з усіх американських податків виносили тільки 1.007,646.000 долярів. Отже побоювалися, що держава — стративши найбільше джерело свого певного доходу — не буде могла покрити усіх своїх видатків, буде мусіла зятягати довги, попаде під економічну залежність або й під курателю своїх вірителів і таким чином сама себе зруйнує.

В тому часі, коли важилося, чи побідить здорова, твереза думка, чи алкоголь, — вселюдський геній, яким безперечно є винахідчик Едізон, найбільш рішучо заявився за тверезістю. В суперечливим побоюванням і страхіттям, які свідомо чи несвідомо ширили прихильники алкоголю, щоби перешкодити наміреній прогібіції — Едізон заявив:

«Твереза Америка стане найнебезпечнішим суперником на економічному полі. В майбутньому стагне перед іншими народами питання: *тверезість чи господарська руїна...*»

Американський сенатор Wesley L. Jones сказав тоді такі знаменні пророчі слова:

«Сполучені Держави витворять расу вільну від алкогольного прокляття... станемо найбільшою грошевою потугою між усіма народами, бо збережемо для себе те, що другі народи розтрачують на алкогольні напої. Заборона алкогольних напоїв створить зі Сполучених Держав найбільшу фінансову, політичну і моральну потугу світа!»

Пророцтва апостолів тверезості сповнилися в цілості. Життя показало, що цілковита заборона алкоголю стала щастям як для населення особисто так і для самої держави як цілості. Розглянувши ближче причини і наслідки, бачимо, що це річ природна і самозрозуміла.

Вже в три роки після заведення прогібіції в Сполучених Державах Америки перестало існувати 65 великих інститутів для лічення алкоголіків, в яких кожного року було їх сотки тисяч і коштували державу тяжкі мільйони.

Число божевільних та злочинців і переступників зменшилося до одної четвертини, в наслідок того чотири рази зменшилися видатки на шпиталі і тюрми, що дало державі сотки мільйонів оощадностей.

Прогібіцією оощаджено дальше землю, рільні плоди, людські сили і капітали та піднесено видатність корисної праці на загальну вартість багатьох соток мільйонів. Оощаджено дальше сотки тисяч домів, де були шинки, фабрики алкоголю і його магазини та перероблено їх на млини і ріжного роду фабрики корисних річей. У тих фабриках занято чотири рази більше робітників як це було в горальнях, броварах і других фабриках алкоголю, бо обчислено, що для виробу алкоголю треба менше робітників чим в якімсь іншим промислі*). Таким чином у великій мірі зараджено

*) Обчислення переведені в 1914. р. в Сполучених Державах Північної Америки виказали, що кожен 10.000 доларів вложені в поодинокі роди промислу затруднювало таке число робітників: обув 8'92, хліб і печиво 4'70, залізничі вагони 11'84, одіж мужеська 8'70, одіж жіноча 11'88, одіж бавоняна 4'29, машини і льяокомотиви 3'51, меблі 5'56, ткани товари 7'89, залізні і сталеві товари 2'38, дерево 5'90, друкарні і видавництва 5'29, тютюн 6'79, вовняні і фільцові виробы 3'91, алкоголеві напитки 0'81

безробіттю. Нерідко лучалися випадки, що коршми перероблювано на школи а навіть на церкви.

Враз з ощадженням грошей, які йшли на алькоголь і оберненням їх на кращі продукційні ціли — піднеслася загальна життєва стопа а в першій мірі став народ краще відживлятися. Споживання цукру піднеслося на 50 проц., масла і сира на 100 проц., кави на 25 проц., молока на 40 проц. і в парі з тим піднісся і загальний стан здоровля та помітно зменшився відсоток смертності.

Одним словом Америка дала наглядний доказ, що щастя і добробут поодиноких горожан підносить маєткову і моральну силу держави. Багацтва Америки ростуть тепер в прискороеному темпі у відношенні до зросту населення як 3 (населення) до 7 (багацтва). Тому не дивуватися, що Америка за короткий час стала найбагатшою державою світа і його фактичним фінансовим диктатором.

Як відомо—цілковиту прогібіцію завела у себе Фінляндія та благословить той день, коли це зроблено. Сього (1930.) року завела прогібіцію Швайцарія, яка переконалася, скільки шкоди і нещастя приносить алькоголь.

Отже бачимо як на долоні, що з одного боку алькоголь є причиною страшних шкід, нещастя і цілковитого знищення, а з другого боку тверезість веде до гаразду, до багацтва, до поступу, до щастя. Тому всі до боротьби з алькоголем, до боротьби з коршмами, тими розсадниками розтратности, деморалізації, недуг і всякого лиха!

За Австрії не було протиалькогольного закона, а всеж таки наші діди і батьки свого часу успішно повели боротьбу проти алькоголю і вратували наш народ від соромної загибелі. — В Польщі від 1920 року існує протиалькогольний закон. Вправді закон

цей не заборонює всюди продажі і уживання алкоголю, як в Америці, — одначе постановляє численні і корисні обмеження, а саму цілковиту заборону віддає в руки громадянства. Якщо громадяне (ки) якоїсь громади, якщо більшість громад якогось повіту голосуванням постановляють заборону продажі алкогольних напитків та скасування коршем і шинків, — то в даній громаді, чи даному повіті ніхто не сміє продавати алкоголю і коршми мають бути знесені.

Тому боротьба проти алкоголю і коршем та ширення цілковитої тверезости (обстиненції) є в Польщі законною діяльністю і ця хосенна, спасенна акція повинна захопити найширші верстви нашого народу, а з окрема його провід, всі наші товариства і організації.

Конечність протиалкогольної організації.

Щоби зорганізовано повести протиалкогольну боротьбу, треба передусім по всіх українських громадах позасновувати Кружки і Філії українського протиалкогольного Товариства «Відродження».

«Відродження» — це ще передвоєнне товариство, яке на полі протиалкогольної боротьби поклало великі заслуги. Воно гуртувало абстинентів, вело освідомляючу роботу брошурами, викладами, відчитами, закладало протиалкогольні Кружки, видавало відзнаки для своїх членів і т. п.

Після війни змінилися відносини так основно, що необхідним було змінити статут «Відродження» і це зроблено на Загальних Зборах Товариства дня 14. квітня 1929 року. Новий змінений статут цього Товариства приноровлений до сучасних обставин і узгоднює всі теперішні законні постанови. Він затверджений львівським воевідським урядом

дня 29. липня 1929 р. ч. Б. П. 149 Ст. 29. На підставі того статута Т-во «Відродження» має право розвивати свою діяльність на області цілої держави.

Чому доконче засновувати Кружки і Філії «Відродження»?

Тому, щоби в кожній громаді витворити кадр (здисциплінований гурт) свідомих і переконаних протиалькогольних діячів, а передусім абстинентів (тверезих людей), які стали-б апостолами тверезости та освідомляли громадян, громадянок і молодь про шкідливість алькоголю й послідовно вели протиалькогольну й протикоршемну боротьбу, використуючи для цього закони і кожну нагоду, та переводили протиалькогольні плебісцити с. є. голосування за скасуванням коршем, шинків та забороною продажі алькогольних напоїв.

Чи цією справою не можуть займатися також Читальні, Кружки «Рідної Школи», Луги, Соколи, кооперативи і т. п. товариства та організації?

Можуть і повинні займатися! Бож арт. 7. протиалькогольного закону з 23.IV. 1920 р. постановляє виразно, що в народніх домах („domach ludowych“) себто наших читальнях і в поміщеннях огневої сторожі, отже по наших Лугах і Соколах рішучо заборонені продаж або подавання яких небудь алькогольних напоїв, а арт. 11 тогож закону постановляє, що міністер публичного здоровля*) прямо покличе до співпраці у виконанні приписів протиалькогольного закону освітні та кооперативні установи. Одначе ще не всі наші кооперативи і товариства стоять на протиалькогольному ґрунті. Нерідко — на жаль — буває, що наші кооперативи і товариства мають концесії на продаж пива і других

алькогольних напоїв і там запиваються не раз наші люди не менше як по коршмах.

До тогож непереконані як слід про шкідливість алькоголю громадяне дуже легко підлягають постороннім впливам і змінюють свої погляди. Буває, що кількох людей заохотиться до протиалькогольної і протикоршемної акції, а тоді коршмар (шинкар), або сам вплине на них або накле на них «добрих приятелів» і доти їх обрабляє, доки вони не опиняться в коршмі... Таким чином вони, замість зробити добре діло, своєю непостійністю і лихим прикладом ширять зневіру і деморалізацію.

Щось подібного не може статися з членами «Відродження». На підставі § 7 статуту цього Товариства — кожний, хто стає дійсним членом «Відродження», мусить зложити обіт, що як довго належатиме до Товариства, то

а) не буде уживати напиктів, які містять в собі алькоголь і інші задурюючі річєвини, приміром: етер, абсінт, морфій, опій і т. п.;

б) не буде згаданими напиктками нікого угушувати, ані у себе дома, ані денебудь инде;

в) буде по змозі здержуватися від курення тютюну.

Отже ясно, що дійсні члени «Відродження» не підлягають дурманові алькоголю і не можуть попасти під вплив коршмаря і його приятелів та оборонців і протекторів алькоголізму. Вони стануть тим здоровим ядром в нашій суспільности, тою ударною бригадою, що поведуть безпощадну боротьбу проти алькоголю і коршем і доведуть до їх знищення.

*) На місце знесеного в 1923 р. міністерства публичного здоровля утворено при міністерстві внутрішніх справ департамент здоровля.

З другого боку міністер внутрішніх справ Складковський на інтерпеляцію української парламентарної репрезентації з дня 22. січня 1929 р. ч. 179 заявив у відповіді з дня 13 березня 1929 р. ч. ЗН 1231/29, що під протиалькогольний плебісцит треба підготовляти ґрунт заснуванням і веденням по громадах абстинентських (протиалькогольних) організацій, які за поміччю суспільно-культуральних станиць як читальні, господи, світлиці і т. п. впливалиб освідомляючо на населення.

Тому по всіх українських громадах Галичини, Волині, Поліся, Холмщини і Підляша доконче позаснувати протиалькогольні Кружки «Відродження», а по всіх повітових центрах Філії «Відродження» і то без огляду на існуючі вже там різні товариства, кооперативи і організації.

Протиалькогольна організація потрібна не тільки для підготування протиалькогольної акції шляхом як найширшого освідомлення і для переведення протикоршемного плебісциту, але й опісля для вдержання такого стану. Бо протиалькогольний закон передбачує, що після 3 років можна голосуванням знов привернути коршму. Очевидно, що ті, — які через коршму визискували наш народ і ширили деморалізацію, — певно доложать всіх сил і засобів для привернення цього огнища розпусти і розтратности. Отже Кружки «Відродження» на місцях і зорганізовані в них члени мають дбати, щоби до того ніколи не прийшло, а ціла суспільність повинна їм в цьому допомогти.

Що всі товариства, кооперативи і організації та їх члени, а також церковні брацтва і взагалі ціла церковна гієрархія повинні всіми силами морально і матеріально піддержувати одинокє українське протиалькогольне Товариство «Відродження» в боротьбі проти алькоголю і коршем — це самозро-

1 1. SRP. 1930

зуміле і необхідне. Вони також в першу чергу повинні зайнятися організацією Кружків і Філій «Відродження».

Тільки тоді, як всі підемо на протиалькогольний фронт до зорганізованої систематичної боротьби з цією язвою, що точить наш народ, — зможемо увільнити його з пут алькоголізму і зробити його сильним, здоровим, багатим і щасливим.

228/30

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001008723435